

The background of the entire page is decorated with various botanical and insect illustrations. At the top, there are three butterflies: two in shades of red/pink and one in yellow. A small bee is flying near the top right. The left and right edges are framed by vertical green bars. The bottom half of the page is filled with a dense arrangement of flowers, including white daisies with yellow centers, pink cornflowers, blue cornflowers, and clusters of small blue flowers. A dandelion seed head is also visible. The central text is contained within a light green rounded rectangle.

LUMOAVA KOTIPIHA

Tue luonnon monimuotoisuutta omalla
kotipihallasi

LUMOTTARET
Saara Kivioja
Mira Juntunen
Titta Viinikainen

SISÄLTÖ

- Lumoava kotipiha – 9 vinkkiä luonnonmukaiseen pihaan
- Ekotekoja omalla pihalla
- Lupa nauttia
- Perhosia pihallesi
- Yksivuotisia iloja
- Puita ja pensaita
- Toukille ravintoa
- Hyvinvointia omalta pihalta
- Koti kaikille
- Rakenna risuaita
- Ravinteet kiertoon
- Kompostointi
- Haitalliset vieraslajit
- Lait ja säädökset
- Linkkejä ja vinkkejä
- Lähteet
- Kuvalähteet

LUMOAVA KOTIPIHA

Lumoavaa eli luonnon monimuotoisuutta tukevaa toimintaa on mahdollista toteuttaa omalla kotipihallasi. Luonnonmukainen piha säästää aikaa, vaivaa, rahaa ja luonnonvaroja. Ravinteet kiertävät pihassa ja samalla tarjoat ravintoa sekä suojaa kaikille eliöille. Jo pienikin kukkiva alue pihallasi tarjoaa pölyttäjille kovasti kaivattuja ruoka- ja levähdyspaikkoja. Mitä näistä luonnon monimuotoisuutta tukevista teoista sinä voisit toteuttaa?

Anna nurmikon kasvaa ja kukkia.

Harvenna leikkuuväliä tai jätä alueita leikkaamatta, näin tarjoat pölyttäjille ravintoa ja suojapaikkoja jo heti keväästä alkaen.

Haravoi vähemmän.

Maassa olevat lehdet tarjoavat talvehtiville pikkukavereille suojaa ja maatuessaan ne parantavat maaperän eliötoimintaa sekä rakennetta. Hyödynnä loput lehdet pensaiden ja perennojen peitteeksi.

Jätä risu- ja lehtikasoja.

Ne tarjoavat suojapaikkoja mm. pölyttäjille ja siileille. Kasat voi piilottaa pensaiden taakse tai unohtaa hyvillä mielin pihan perälle. Entäpä, jos rakentaisit pihallasi risuaidan?

Suosi eri aikaan kukkivia kasveja.

Näin tarjoat pölyttäjille ja linnuille ravintoa ympäri vuoden ja pääset nauttimaan väriloistosta koko kesän ajan. Istuta kotimaisia taimia niiden pöriäisystävällisyyden ja säänkestävyyden vuoksi. Suosimalla perinnekasveja ja jättämällä tilaa myös luonnonkukille vaalit arvokasta kulttuuriperintöämme.

Perusta komposti.

Saat ravinteikasta multaa ja eloperäistä lannoitetta suoraan omalta kotipihaltasi. Säästät jätemaksuissa, etkä tarvitse enää kaupasta ostomultaa tai maaperää hiljalleen köyhdyttäviä kivennäislannoitteita. Hyvinvoiva maaperä altistaa sinut terveyttä edistävälle mikrobeille.

Kerää sadevedet hyötykäyttöön.

Hyödynnä sadevesi puutarhan kastelussa, jolloin säästät myös vesilaskussa! Laita juomavettä tarjolle myös pihasi muille asukeille.

Hyödynnä lahoppuuta.

Yksi lahoppu vastaa jopa sataa hyönteishotellia. Tarjoa siis koti monelle hyönteiselle ja rikastuta pihasi maaperää.

Toivota tervetulleeksi lentävät, kipittävät ja ryömivät ystävät.

Linnun- tai lepakonpöntön rakentaminen on halpa hyttyskarkotin. Yksi lepakko voi syödä lähes 3000 hyttystä yhdessä yössä! Linnut, siilit ja sisiliskot syövät pihaltasi monia puutarhan tuholaisia. Myös maan alla möyrii joukko pienempiä sankareita, jotka huolehtivat pihasi maaperän tasapainosta.

Poista haitalliset vieraslajit.

Aggressiivisesti leviävät vieraslajit valtaavat elintilaa pölyttäjille sopivilta luonnonkukilta. Kun luonnonkukat häviävät, katoavat myös niistä riippuvaiset perhoset, kovakuoriaiset ja pistiäiset.

Monimuotoinen lajisto pihassa on ilo silmälle ja elinehto elämälle. Hyvinvoivassa pihassa viihtyvät sinun lisäksesi myös monet hyödylliset hyönteiset, kasvit ja linnut. Tarjoamalla heille kodin ja ravintoa saat reippaita apureita pihaasi.

Jo pienilläkin teoilla on iso merkitys suuressa mittakaavassa!

EKOTEKOJA OMALLA PIHALLA

Pihan huoleton hoitaminen hidastaa kasvihuoneilmiön etenemistä!

Pohjolan keväinen kasvukausi havaitaan maailmanlaajuisesti hiilidioksidipitoisuuden laskuna, kun kasvimme pyrkivät kasvuun. Kasvaessaan ne sitovat ilmasta hiilidioksidia ja tuottavat happea. Monivuotiset puut ja pensaat, joiden kasvukausi on pitkä, sitovat hiilidioksidia pitkälle syksyyn asti.

Kurki naapureiden pihaja, lähimetsiä ja viheralueita. Millaisia kasveja sinne on istutettu, miten hyvin ne kasvavat ja mitä luonnossa kasvaa?

Lähiympäristöä tutkimalla saat tärkeää tietoa kasvupaikkaolosuhteista ja hyviä vinkkejä siitä, mitkä kasvit viihtyisivät omalla pihallasi.

Istuttamalla kasvit niille ihanteellisiin kasvupaikkoihin kasvit viihtyvät ja kukoistavat vähällä hoidolla. Kotimaiset kasvit kestävät parhaiten maamme vuodenaikojen vaihtelua.

Puut, pensaat ja aluskasvillisuus kasvavat kerroksittain ja suojaavat näin toisiaan liialliselta auringonpaisteelta, tuulelta ja sateelta. Yhdessä ne huolehtivat pihan mikroilmastosta, jolloin pihalla on viihtyisää säällä kuin säällä!

Rehevän pihan kasvillisuus ja terve maaperä hidastavat rankkasateiden haittavaikutuksia imeyttämällä veden maahan. Näin vesi ja arvokkaat ravinteet pysyvät omalla pihalla, eivätkä valu vesistöihin, jossa ne aiheuttavat rehevöitymistä.

Moni luonnonkasvi ja eliölaji on vaarassa hävitä kokonaan ihmisen toiminnan vaikutuksesta. Mm. ilmastonmuutos ja rakentaminen vähentävät niiden elinalueita. Luonnonmukainen piha voi toimia näille lajeille turvapaikkana tai ekologisenä käytävänä eli turvallisena kulkuväylänä niiden liikkuessa alueelta toiselle.

LUPA NAUTTIA

Luonto vaikuttaa positiivisesti vuorovaikutukseen. Luonnon avulla suhde omaan itseen ja muihin ihmisiin koetaan myönteisemmäksi. Myös erilaisten ryhmien välinen kanssakäyminen helpottuu.

Luonnonmukaisessa ympäristössä ihminen pystyy kohtaamaan tyynemmin harmit ja muutokset elämässään ja ratkaisemaan luovasti elämänsä umpisolmuja.

"Jos haluat olla koko elämän onnellinen, aloita puutarhan hoito."

–Kiinalainen sananlasku

Vuodenaikojen vaihtumisen voi havaita pihan puiden tai pensaiden väriloistosta kauniimmin kuin yhdestäkään seinäkalenterista. Samalla koemme yhteyttä ympäröivään maailmaan ja voimme havaita, että kuten ihmisenkin elämässä, myös luonnossa on erilaisia vaiheita. Välillä tarvitaan lepoa ja latautumista, kunnes on taas aika puhjeta kukkaan.

Monimuotoinen piha kasvi- ja eliölajeineen suojaa kasveja taudeilta ja tuholaisilta. Terveet kasvit ovat vastustuskykyisempiä erilaisille tuholaisille ja toisaalta tuholaisia on vähemmän, kun pihalla viihtyy niitä ravinnoksi käyttäviä saalistajia. Myös kitkettävää on vähemmän, kun kasvit huolehtivat itse omasta tontistaan ollessaan vahvoja ja terveitä.

Luonnonmukainen piha on helppohoitoinen, jolloin sinulle jää enemmän aikaa nautiskella ympäröivän luonnon kauneudesta!

PERHOSIA PIHALLESII

Oikeanlaisilla kasvivalinnoilla voit houkutella pihallesi perhosia. Monet perhoslajit ovat vähentyneet perinnemaisemien, kuten ketojen ja niittyjen harvinaistuuksa. Voit siis auttaa uhanalaisten perhoslajien säilymisessä tarjoamalla heille ravintoa ja suojaa omalla kotipihallasi. Monipuolinen ja runsas kasvillisuus, jossa on runsaasti eri aikaan kukkivia mesikasveja houkuttelevat perhosia. Näin perhosille riittää ravintoa läpi kesän.

Perhospuutarhan kasveja:

PUNA-AILAKKI

KETO-ORVOKKI

METSÄKURJENPOLVI

MÄKITERVAKKO

ILLAKKO

RANTAKUKKA

SUOPAYRTTI

LEIMUKUKKA

MIRRINMINTTU

ROHTOVIRMANJUURI

HIIRENVIRNA

AITOVIRNA

Perhoset valitsevat kukat värin, muodon ja tuoksun perusteella. Perhoset näkevät erinomaisesti värejä. Päiväperhoset havaitsevat parhaiten purppuran eri sävyjä, sekä violettia ja keltaista. Yöperhoset taas rakastavat valkoisia kukintoja.

PERHOSIA PIHALLES!

Perhoset pitävät kukkivista ja tuoksuvista kasveista, joissa on runsaasti mettä. Monet ihmisen silmää miellyttävät kukat eivät näyttävyystään huolimattaan ole päiväperhosten mieleen. Samoilla kukkalajeilla voi olla pitkälle jalostettuja versioita, jolloin kukinnot ovat "kerrottuja" eikä kukka houkuttele samalla tavalla perhosia kuin yksinkertainen kukinto.

Perhospuutarhan kasveja:

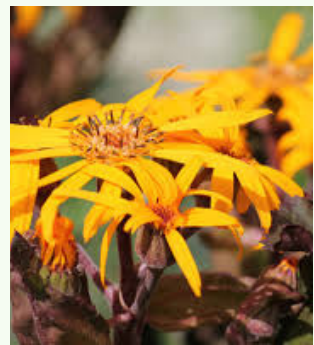
SYYSASTERI

PÄIVÄHATTU

KAUNOPUNAHATTU

KALLIONAUHUS

PUNATÄHKÄ

MAITOHORSMA

PIETARYRTTI

MÄKIMEIRAMI

AJURUOHO

LEIMUKUKKA

IISOPPI

METSÄKATKERO

Sijoittele kasveja isompiin ryhmiin, jolloin perhosten on helpompi havaita ne ja siirtyä tiheässä kasvustossa kukasta toiseen. Perhoskasvit kannattaa sijoittaa mahdollisimman aurinkoisille ja tuulensuojaisille paikoille. Tuulensuojana voit hyödyntää seinustoja tai korkeampaa kasvillisuutta.

YKSIVUOTISIA ILOJA

Tuntuuko perennanapenkin pystyttäminen liian vaivalloiselta? Kaipaanko vaihtelua vuosittain kukkaloistoosi? Nämä yksivuotiset kasvit tarjoavat ravintoa pölyttäjille ja sopivat myös ruukkukasvatukseen parvekkeelle tai pienellekin pihalle.

Monet näistä kukista ovat syötäviä ja sopivat koristeeksi kesäherkkuihin. Kehäkukka, krassi, leijonankita, ruiskaunokki, auringonkukka, kääpiösamettikukka, ja daalia. Myös syreeni, sarviorvokki, ruusu, lemmikki ja tähtälaventeli ovat näyttäviä koristeita vaikkapa kakun päälle.

KEHÄKUKKA

KRASSI

LEIJONANKITA

AURINGONKUKKA

KORISTETUPAKKA

PETUNIA

RUISKAUNOKKI

TUOKSUHERNE

SAMETTIKUKKA

JÄTTIVERBENA

DAALIA

HELIOTROOPPI

HUOM!

Käyttäessäsi kukkia ruuanlaitossa tai koristeena, varmista että kasvien kasvatuksessa ei ole käytetty torjunta-aineita ja ne on kerätty puhtailta alueilta. Varminta on siis kasvattaa syötäväksi käytettävät kukat itse siemenestä asti tai osta kotimaisia luomutuotettuja taimia.

PUITA JA PENSAITA

Monimuotoinen piha hyödyntää kerroksellisuutta ja kasvutilaa myös korkeussuunnassa. Puut ja pensaat tarjoavat varjoa pihaan sekä suojapaikkoja eläimille.

Kasvattamalla pihassasi pölyttäjiä sopivia kukkia, saat pölyttäjien ansiosta runsaan sadon samalla myös hedelmäpuille ja marjapensaille. Monet hyötykasvit tarjoavatkin ravintoa ihmisille sekä pölyttäjiä.

PIHLAJA

VAAHTERA

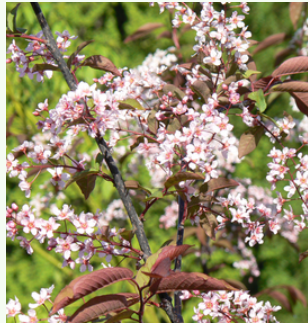
RAITA

LEHMUS

HEVOSKASTANJA

TUOMI

KIRSIKKA

OMENA

SYREENI

PÄHKINÄPENSAS

VADELMA

KUUSAMA

Monien niittykukkien ja perennojen kukkimisaika on usein vasta loppukesästä, mutta alkukesästä voit nauttia näistä kukkivista puista ja pensaista. Loppukesästä ja alkusyksystä voit nauttia herkullisista marjoista ja hedelmistä suoraan omalta pihaltasi.

TOUKILLE RAVINTOA

KAALIPERHOSEN TOUKKA

Ilman toukkia pihallasi
ei tule perhosia.
Huolehdi siis myös
perhosentoukille
riittävästi ravintoa.

KAALIPERHONEN

Kasvaako pihan perällä tai
kukkapenkin lomassa
nokkosta?

Perhosen toukat rakastavat
nokkosta. Nokkonen tarjoaa
ravintoa etenkin neito-,
nokkos-, amiraali- ja
karttaperhosen toukille.

Muita hyviä ravintokasveja
perhosen toukille ovat muun
muassa pietaryrtti,
karhunputki, virmajuuri,
ohdakkeet ja monet heinät.

NOKKONEN

NOKKOSPERHONEN

Lopeta rikkaruohoja
vastaan taistelu!
Pölyttäjät hyötyvät, jos
jätät osan pihasta
luonnontilaan ja annat
esim. voikukkien,
nokkosen, leskenlehtien,
maitohorsman ja
siankärsämön kukkia
pihallasi.
Voit myös
monimuotoistaa
nurmialueitasi apilaa
istuttamalla.

PERUSTA PERHOSBAARI

Perhosbaari

Voit tarjota parvekkeella tai
pihallasi myös pikaisen
tankkausaseman perhosille
ja muille pölyttäjille
perustamalla
perhosbaarin. Lisätietoa
löydät Luontokaupan
sivuilta.

HYVINVOINTIA OMALTA PIHALTA

Luonnonmukaisella pihalla lakkaat taistelemasta luontoa vastaan. Sen sijaan teette yhteistyötä, josta hyötyvät molemmat!

Luonnonmukaisen ja monimuotoisen elinympäristön terveyshyödyt ovat tutkitusti kiistattomat. Tutkimusten mukaan luonnon läheisyys elinympäristössä vähentää sairastavuutta ja lisää onnellisuutta. Sairastumme siis fyysisesti ja henkisesti ilman yhteyttä luontoon.

Myös elinympäristön viihtyisyys on olennainen tekijä terveydelle ja hyvinvoinnille. Tutkimuksissa on todettu, että jo pelkästään luonnon näkeminen ikkunasta vähentää sairaalassa kipulääkkeiden tarvetta ja nopeuttaa paranemista. Myös sairauslomien tarve ja kesto vähenevät, jos työpaikkojen lähellä on luontoa tai sisätiloissa on viherkasveja.

Luontoympäristö parantaa mielialaa ja rauhoittaa hermostoamme. Luonnossa liikkuminen ja puuhastelu lisää myös fyysistä kuntoamme, joka puolestaan lisää mielen hyvinvointia.

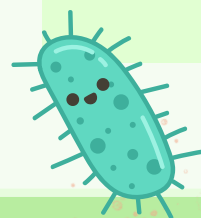
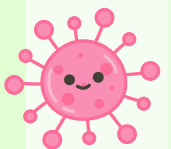
VASTUSTUSKYKYÄ MAAPERÄSTÄ

Varhaisen ja tiiviin luontokontaktin myötä altistumme monipuolisesti ympäristömme bakteereille ja tämä edesauttaa immuunijärjestelmämme kehitystä.

Monimuotoinen elinympäristö vähentää riskiä sairastua erilaisiin autoimmuunisairauksiin, kuten astmaan ja allergioihin. Liian hoidettujen pihojen bakteeristot ovat suppeita, eivätkä ne kehitä riittävästi immuunijärjestelmäämme. Lajiköyhän pihan maaperä sisältää myös enemmän patogeeneja eli taudinaiheuttajia.

Hyvinvoivassa maaperässä elää mm. Mycobakterium vaccae -bakteereita, jotka kiihdyttävät aivojen mielihyvähormonin, serotoniinin tuotantoa.

Multaa möyhittäessä bakteerit vapautuvat ja lisäävät serotoniinin tuotantoa ja mieliala kohenee!

KOTI KAIKILLE

Houkuttelemalla pihallesi muitakin asukkeja teet tärkeän ekoteon ja saat silmäniloa itsellesi.

Jättämällä pihalle lahopuuta, tarjoat suojaa pölyttäjille ja muille hyönteisille. Lahopuuta voi käyttää kätevästi istutusten rajaamisessa.

Hyönteishotellin voit rakentaa itse tai ostaa valmiina kaupasta.

Voit rakentaa pihallesi risuidan ja näin hyödyntää puutarhasta löytyvät oksat omalla tontillasi.

Ruokkimalla lintuja talvisin, tarjoamalla linnuille pesintäpaikkoja ja juomapaikkoja, saat houkuteltua upeita apureita pihaasi. Linnut syövät kotiloita ja hyönteisiä, joten sinun ei tarvitse turvautua torjunta-aineisiin suojellaksesi kasveja.

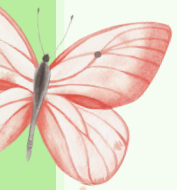

RAKENNA RISUAITA

Tuulenpuuskat ja pihan raivaaminen tuovat pihalle oksia ja risuja, jotka kannattaa hyödyntää rakentamalla niistä risuaita! Risuaita toimii luksushotellina etenkin monille hyödyllisille lahottajille ja hyönteisille, mutta myös linnuille sekä siileille.

- **Mieti risuaidalle sopiva paikka ja koko.**
Tarvitseeko esim. jokin alue pihasta erityistä suojaa, tilanjakajaa tai näköestettä?
- **Valitse aidantolpat.** Voit ostaa ne valmiina tai käyttää kapeita, melko suoria ja tasapaksuja puunrunkoja.
- **Veistä tolpan toinen pää teräväksi** ja upota tolppa maahan. Tiheys kannattaa suhteuttaa pihalta syntyvien risujen ja oksien koon mukaan.
- **Kasaa tolpparivien väliin risuja ylhäältä käsin.**
Aita maatuu pohjasta käsin ja näin yläosaan vapautuu tilaa uusille risuille.
- **Isompia oksia kannattaa kasata aidan reunoille,** jolloin ne pitävät aidan sisuksen paremmin kasassa.
- **Ihastele työsi tulosta ja kiitä itseäsi!** Risuaita tarjoaa suojaa ja elinympäristön monille hyönteisille, sienille ja linnuille. Myös siili saattaa hyödyntää sitä talvipesänä.

RAVINTEET KIERTOON

Kasvit tarvitsevat kasvaakseen vettä, ravinteita, auringon valoa, hiilidioksidia sekä sopivan lämpötilan. Ravinteita kasvit saavat maaperästä eli mullasta.

Maaperä on kasvun perusta. Hyvä rakenteinen maa on kuohkeaa, murumaista ja siinä elää pieneliöitä.

Puutarhan maaperään vaikuttaa maalaji ja sitä voi muokata lisäämällä maatuvaa eloperäistä ainesta eli humusta sekä ravinteita. Hyvässä puutarhassa multaa on noin puolen metrin verran. Puutarhurin on usein lisättävä multaa kevät- ja syystöiden yhteydessä. Multaa voit tuottaa kompostoimalla itse kotitalous- ja puutarhajätteesi.

Ravinteet kiertävät luonnossa. Lakastunut kasviaines on rakennusainetta uudelle kasville. Tämän vuoksi lakastuneita kasveja, nurmikonleikkuujätettä ja lehtiä kannattaa hyödyntää suoraan omalla pihalla eikä kuluttaa aikaa ja rahaa niiden viemiseen jäteasemalle.

Lakastuneen kasviaineksen voi hyödyntää joko kompostissa tai jättää suoraan maatumaan paikalleen. Nurmikko hyötyy nurmikonleikkuujätteen jättämisestä paikalleen. Suuremmat lehdet voi pienentää esim. ruohonleikkurilla, joka nopeuttaa maatumisprosessia. Lehtiä voi myös haravoida kasoiksi tontin laiduille, puskien sekä puiden juurille, jossa ne saavat rauhassa maatua ja toimivat samalla myös suojana monille eliöille ja eläimille.

Kasvit tarvitsevat perusravinteista eniten typpeä, kaliumia, kalsiumia, fosforia sekä monia hivenaineita. Typpi on tärkein ravintoaine, sillä typpi mahdollistaa lehtivihreän syntymisen, yhteyttämisen ja kasvin kasvun. Fosfori ja kalium tukevat juurten ja nuppujen muodostumista, hedelmien tuotantoa ja vahvistavat kasvia sekä tukevat talvehtimisessa.

KOMPOSTOINTI

Kompostoimalla saat ilmaiseksi ravinteikasta kompostimultaa oman pihasi raaka-aineista. Muista hyödyntää myöskin kotitalousjäte!

PUUTARHAKOMPOSTI

- Haravointijäte
- Nurmikon leikkuujäte
- Puiden ja pensaiden lehdet
- Oksasilppu ja hake
- Kasvinjätteet

MATOKOMPOSTI

- Pienikokoinen komposti sisätiloihin
- Hedelmät ja vihannesten kuoret
- Talouspaperi
- Ruuan tähteet

TALOUSJÄTEKOMPOSTI

- Kompostointi vain suljetussa kompostorissa
- Ruuan tähteet
- Puutarhajäte

BIOAKTIIVINEN KOMPOSTI

- 20 % tuoretta lantaa (talven aikana)
- 30 % typpimateriaaleja tai vihreä materiaaleja
- 50 % hiilimateriaaleja, eli ruskeita materiaaleja

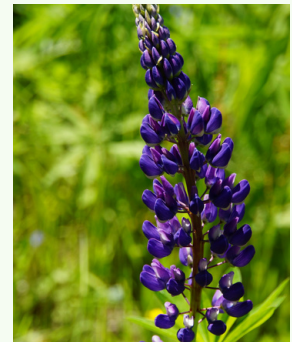
Komposti on maanparannusaine, jonka sisältämä orgaaninen aines parantaa maan vedenpidätyskykyä ja aktivoi maaperänpieneliöstöä. Aktiivisen pieneliötoiminnan ansiosta maaperä pysyy hyvässä kasvukunnossa eli kasvit saavat ravinteita käyttöönsä.

Tärkeää on huomioida kompostin koostumus, jotta multa on tarpeeksi ravinnepitoista.

Kuivat kasvien varret ja pudonneet lehdet sisältävät vain vähän ravinteita. Kotitalouksissa kompostoitua keittiöjätettä kannattaa sekoittaa puutarhakompostin sekaan, jolloin ravinne määrät nousevat.

HAITALLISET VIERASLAJIT

Haitalliset vieraslajit ovat levinneet ihmisen vaikutuksesta luontoon. Ne leviävät aggressiivisesti ja vievät elintilaa alkuperäisiltä kasveiltamme ja lajeiltamme

Huolehdi pihastasi ja lähiluonnosta hävittämällä vieraslajit asianmukaisesti. Lisätietoja löydät: vieraslajit.fi

Yleisimpiä haitallisia vieraslajeja:

- Komealupiini
- Jättipalsami
- Kurtturuusu
- Jättiputki
- Japanintatar
- Viitapihlaja-angervo
- Kanadanpiisku
- Espanjansiruetana

LAIT JA SÄÄDÖKSET

Luomavaa pihaa ohjaa myös erilaiset lait ja säädökset. Huomioithan, että esimerkiksi vieraslajit tulee poistaa ja hävittää asianmukaisesti!

VIERASLAJILAKI

- Haitallisen vieraslajin ympäristöön päästämisen kieltä
- Vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa tai kylvää

JÄTELAKI

- Kiertotalouden edistäminen
- Luonnonvarojen käytön kestävyys

YMPÄRISTÖN-SUOJELULAKI

- Monimuotoisen ympäristön turvaaminen
- Kestävän kehityksen tukeminen
- Ilmastomuutoksen torjuminen

LAKI TULVARISKIEN HALLINNASTA

- Tulvariskien vähentäminen ja ehkäisy
- Tulvista aiheutuvien seurausten lieventäminen

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAKI

- Luonnon monimuotoisuus
- Luonnonarvojen säilyminen
- Alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle

VESIHUOLTOLAKI

- Hulevesien viemäröinnin järjestäminen ja velvollisuus taajama-alueilla

LUONNOSUOJELU-LAKI

- Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- Luonnonvarojen ja luonnon kestävän käytön tukeminen
- Ilmastomuutokseen sopeutumisen edistäminen

LINKKEJÄ JA VINKKEJÄ

Kotimaisia siemeniä ja taimia

- Niittysiemen. <https://niittysiemen.fi/>
- Hyötykasviyhdistys. <https://hyotykasviyhdistys.fi/>
- Seikkutuote. <https://www.seikkutuote.com/>
- Muhevainen. <https://muhevainen.fi/>

Kompostin rakentaminen

- Ekokymppi:
<https://www.ekokymppi.fi/tietopankki/esitteet-ja-julkaisut/kompostointioppaat.html>
- Martat:
<https://www.martat.fi/puutarha/puutarhan-tyot/kompostointi/puutarhajatteen-kompostointi/>
- Bioaktiivinen komposti:
<https://paja.ahlman.fi/alkutuotanto/maanhoito/laidunten-parantaminen/bioaktiivinen-komposti/>

Lumoudu lisää

- WWF: Ala villiksi: <https://wwf.fi/ala-villiksi/>
- Martat.fi: Monimutainen piha:
<https://www.martat.fi/puutarha/pihasuunnittelu/monimuotoinen-piha/>
- Suomen Luonnonsuojeluliitto:
<https://www.sll.fi/2020/05/14/5-askelta-luontopihan-perustamiseen/>

LÄHTEET

- AhlmanEdu: LUMOtarhurit toimintaa ohjaavat lainsäädännöt:
https://ahlmaninkoulunsaatio.sharepoint.com/:p:/r/sites/23LUMOtarhurit/_layouts/15/Doc2.aspx?action=edit&sourcedoc=%7Be291850e-963a-4665-b9ce-6c5ad4dc619c%7D&wdOrigin=TEAMS-MAGLEV.teamsSdk_ns.rwc&wdExp=TEAMS-TREATMENT&wdhostclicktime=1718114908196&web=1. 10.6.2024
- Cajander Riku: Puutarhan parhaat perhoskasvit. Maahetki. 2008.
- Ekokymppi: Kompostointi.
<https://www.ekokymppi.fi/tietopankki/kompostointi.html> . 9.6.2024.
- Ekopiha.info: Ekologinen piha säästää aikaa, vaivaa ja luonnonvaroja.
http://www.ekopiha.info/artikkelit_ekologinen_piha_saastaa_aikaa_vaiavaa_luonnonvaroja.htm. 16.4.2024.
- Hengitysliitto.fi: Kädet multa! Vaali yhteyttäsi luontoon.
<https://www.hengitysliitto.fi/edunvalvonta-ja-vaikuttaminen/saa-ja-ilmastoriski-ohjelma/kadet-multaan-vaali-yhteyttasi-luontoon/> . 2.6.2024
- Hentinen Hanna: Puutarha vähällä vaivalla. Helmi 2006. 10.6.2024.
- Hiilihelppi.fi: Perusta luontopiha.
<https://hiilihelppi.fi/asumistavat/pihasta-monimuotoisuuden-keidas/>. 16.4.2024.
- HUS: Mielenterveystalo.fi: Miten luonto vaikuttaa hyvinvointiin?
<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/hyvinvointia-luonnosta/miten-luonto-vaikuttaa-hyvinvointiin> . 2.6.2024.
- Koli Antti: Perhosbaarista liskonpetiin. Kirjapaja 2022.
- Lumiaro Riku, Laaksonen Juha, Lagerström Mikko: Luonnon kaunis pihapiiri. Paasilinna 2014
- Luonnonsuojelija: Pölyttäjäien kaupunki. Suomen luonnonsuojeluliiton jäsenlehti 2/2024.
- Luoto Leena ja Heikki: Oman pihan terveydeksi. Tietoverkosto Eksakti 2011.
- Luoto Leena ja Heikki: Puutarhan parhaaksi. Readme.fi 2023
- Maaseudun Tulevaisuus: Malttia pihatöihin: Harava ja ruohonleikkuri käyttöön vain harkiten.
<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/lukemisto/19c1c5a1-85c7-4d71-876f-c8da994daf66> . 9.4.2024.
- Martat: Puutarhajätteen kompostointi.
<https://www.martat.fi/puutarha/puutarhan-tyot/kompostointi/puutarhajatteen-kompostointi/>. 20.5.2024.

LÄHTEET

- Martat: Monimuotoinen piha.
<https://www.martat.fi/puutarha/pihasuunnittelu/monimuotoinen-piha/> 10.5.2024
- Meillä kotona: Rakenna risuaita lahottajien avuksi.
<https://www.meillakotona.fi/artikkelit/rakenna-risuaita-lahottajien-avuksi> 17.5.2024.
- Paja Ahlman: Bioaktiivinen komposti.
<https://paja.ahlman.fi/alkutuotanto/maanhoito/laidunten-parantaminen/bioaktiivinen-komposti/> 7.6.2024
- Piippo Sinikka: Elinvoimaa puista. Minerva Kustannus Oy 2017.
- Puutarha.net: Kasvata puutarhan elonkirjoa.
<https://puutarha.net/artikkelit/kasvata-puutarhan-elonkirjoa/> 10.4.2024.
- Puutarhakasvatus.fi: Ympäristönkasvatusta puutarhassa. Monimuotoinen puutarha.
[https://puutarhakasvatus.fi/ympäristönkasvatusta-puutarhassa/](https://puutarhakasvatus.fi/ympäristönkasvatusta-puutarhassa) 16.4.2024
- Puutarhaliitto: Ekotekoja omassa puutarhassa.
<https://www.puutarhaliitto.fi/ekotekoja-omassa-puutarhassa/> 16.4.2024.
- Suomen luonnonsuojeluliitto: Luonto alkaa omalta pihalta.
<https://www.sll.fi/2019/05/31/luonto-alkaa-omalta-pihalta/> 9.4.2024.
- Suomen Luonto: Monet keinot monimuotoisuuteen.
<https://suomenluonto.fi/artikkelit/monet-keinot-monimuotoisuuteen/> 10.4.2024
- Vieraslajit.fi: Vieraslajit: <https://vieraslajit.fi/lajit..> 10.6.2024
- WWF: Luonnon monimuotoisuutta voi lisätä helposti omalla pihalla tai parvekkeella. <https://wwf.fi/wwf-lehti/wwf-lehti-1-2022/luonnon-monimuotoisuutta-voi-lisata-helposti-omalla-pihalla-tai-parvekkeella/> 16.4.2024
- Yle: Tee pörriäisille paratiisi.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/03/27/nailla-kasveilla-teet-parvekkeesta-tai-puutarhastasi-porriäisten-paratiisin> 10.5.2024
- Yle: Tunnista puutarhasi maaperä.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/05/28/tunnista-puutarhan-maaperä> 2.5.2024

KUVALÄHTEET

- Canvan kuvapankki
- Hyönteishotelli: <https://picryl.com/media/insect-hotel-bees-wood-block-animals-6e079a>
- Jättipalsami: <https://pxhere.com/fi/photo/1017855>
- Jättiputki:
<https://www.flickr.com/photos/arongas/199773263/in/photostream/>
- Kaaliperhosen toukka ja perhonen: <https://animalia.bio/fi/pieris-brassicae>
- Komealupiini: <https://pxhere.com/fi/photo/1100164>
- Kurtturuusu: <https://pxhere.com/fi/photo/497019>
- Lahopuu: <https://www.flickr.com/photos/melystu/26520708069>
- Linnunpönttö: <https://pxhere.com/fi/photo/1387473>
- Lintulauta: <https://en-nz.wordpress.org/patterns/pattern/gallery-masonry-layout/>
- lintujen juoma-allas: <https://www.pexels.com/photo/close-up-photo-of-bird-perched-on-brown-bowl-filled-with-water-12768427/>
- Nokkosperhonen:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nymphalis_urticae_%28Nokkosperhonen%29.JPG
- Perhosbaari <https://www.tampereenluontokauppa.fi/tuote/elaimille-pihalle/perhosille-ja-polyttajille/perhosbaari-pieni/>
- Perhoskasvit 1: seikkutuote.com
- Perhoskasvit 2 + puut: muhevainen.fi
- Perhoskasvit 3: Creative Commons Googlen kuvahaku

